

Směmy njedźelu džětać?

**Jezus wučese:
Sabat je čłowjeka dla sčinjeny,
a nic čłowjek sabata dla.**

Mark 2,27

Moderne wulkoměsto, w kotrymž w času najvyšnišeho wobchada nadobo wšitke ample runočasnje wupadnu – to by było kaž zły són za wšitkich. Hodžiny dołho by trało, doniž njeby so wobchad zaso rozwjazał. Znajmjeńša někotre blachowe škody bychy nastali a policija by po tym trjebała najprjedy někotre dny dowola.

Na zbožo je wšudže we wulkoměstach dosć ampłow, kotrež derje džětaja. Wone reguluja tež husty wobchad wěsće a bjez problemow. Hdyž so wšitcy po nich maja, docpěje kóždy chětro spěšnje a bjez škody swój cil. Při zelenej swěcy směm jěć. Hdyž ampla na čerwjenu swěcu přešaltuje, dyrby zastuć. Tak jednore to je.

Hinak pak je, hdyž při čerwjenej ampli steju a wobkedžuju, zo by móhło na druhej stronje k njezbožu dóńć, kotremuž pak móžu wobarać, hdyž chětre a zmužiće zakroču. To wězo nječakam, doniž njeje skónčnje zelene. Skerje doběžu tam tak spěšnje kaž móžno, ručež wobchad to dopuści. Normalnje dóstanu pokutu, hdyž w času čerwjeneje fazy přez dróhu běžu. W tutym padže pak mam problem ze zakonjom, hdyž při čerwjenej ampli tam nje-doběžu, dokelž njejsym hnydom trěbnu pomoc poskićił.

W bibliji so rozprawja, zo Jezus wjacekróć před podobnym pruwowanjom stejese. W džesać Božich kaznjach Stareho zakonja praji so jasnje a wuraznje, zo mamy sabat swjećić. Za bohobojaznych židow rěkaše to, zo na sabaće nič nječinjachu, štož móhło so jako džěło wobhladować. Dobra přikaznja to, wšako zaruči kóždemu čłowjekej w Israelu – tež wukrajnikam a robočanam – zo měješe wob tydžěń swobodny dzeń, na kotrymž móžeše so wot čězkeho džěła wotpočnyć a na kotrymž smědžeše synagogu abo templ wopytać.

Někotre wuwzaća wot tuteho prawida

W zhromadnosći sabat swjećić – kaž njedawno na dworowym swjedženju na Dejek/Pawilkec statoku we Wuježku pod Čornobohom
Foto: M. Wirth

– na přikład za wobstaranje skotu – běchu jasnje postajene. Nimo tutych njeběchu žane dalše wuwzaća móžne. Jezus pak so tež na sabaće z chronisce chorými zetka-waše, kotřiž jemu swoje horjo a swoju nu-zu wuskoržichu. Dyrbješe Jezus hač do přichodneho dnja čakać, zo by směł jim pomhać a jich wuhojić? Farizejojo prajachu jasnje: Haj! Dołhož njebě žadyn akutny strach wo žiwjenje, by Jezus dyrbjał hač do přichodneho dnja čakać.

Druhi króć hóršachu so farizejojo pola Jezusa, jako wón ze swojimi wučomnikami přez žitnišćo džěše, zo sej wučomnicy někotre klóski wotlamachu a zornjatka jě-džachu, dokelž běchu hlódni. Tajke snadne padustwo njebě žadyn problem – to běše powšitkowna zwučenosć. Ale zo běchu wučomnicy to na sabaće činili, na to so farizejojo rozhněwachu a so do Jezusa da-chu. Wón pak so njeda zamylić a měrnje wotmołwi: „Sabat je čłowjeka dla sčinjeny,

a nic čłowjek sabata dla.“ Někotři rozumja tutu sadu tak, jako by Jezusej dospołnje wšojedne było, što ludžo ze swjećenjom sabata činja. Tola to Jezus zawěsće nochcyše prajić. Jezus chce jenož pokazać – kaž w přikładze z čerwjenej amplu –, zo eksistuje wyša kaznja.

Bóh je nam čłowjekam kaznju darił, zo mamy swjedžen sabata swjećić. Nic, dokelž chce nas wobmjezować. Ale dokelž wě, zo trjeba kóždy čłowjek jedyn dzeń wob tydžěń, na kotrymž móže k sebi a předešm tež k Bohu namakać. Hlódny muž abo chora žona pak njeměještaj móc, so wjesele k Bohu modlić. Tehodla pomhaše Jezus potřebnym, zo bychy měli móc a energiju, Boha chwalić a wjeseli z druhimi čłowjekami hromadže być. Tak směmy tež my dobru kaznju wo swjećenju swjateho dnja wužiwać, dokelž wěmy, zo Bóh nam na tute wašnje wulku dobrotu wopokazuje.

Christoph Rummel

Kirbsowa konkurenca za Luthera?

Na reformaciskim dnju so nowy naložk halloweena šeri. Kak z tym wobchadźamy?

Hižo zaso je nazyma. Lisčo so pisani a kirbsy su dozrawili. Tola runje kirbsy, kiž tučasne wupyšene a wurězbarjene před zachodami wuhladaš, wubudža w zwisku ze swjećenjom halloweena wosebje w cyrkwinskih kruhach horce diskusije a zwady. Příkladina je, zo swjeći so halloween runje kaž reformaciski swjedžen 31. oktobra. Zwotkel pak pochadźatej swjedženjej scyla? Što činimy, hdyž 31. oktobra předrasćene džěči klinkaja a wo slódkosće proša? Kak wobchadźamy z kirbsowej konkurencu Luthera?

Reformaciski swjedžen

Běše to 31. oktobra 1517 jako přibi Martin Luther swoje 95 tezew na durje Wittenbergskeje Hrodoweje cyrkwe. Z tym zahaji so zjawna diskusija wo wotpusku, kiž wjedžeše lěta pozdžišo k nastaću ewangelskeje cyrkwe. Hač je Luther woprawdže kónc oktobra swoje tezy na cyrkwine durje přibił, njeje historisce dopokazane. Tak ewangelscy křesćenjo w 16. lětstotku na rozdžělnych dnjach na nastaje swojeje cyrkwe spominachu. W léce 1667 postaji sakski kurwjerch Jurij II. doskónčnje 31. oktober jako swjedžen reformacije. Hač do džensnišeho plaći reformaciski swjedžen jako swjaty džen w Durinskej, Sakskej, Braniborskej, Saksko-Anhaltskej a Mecklenburgsko-Předpomorskej. Tež w Słowjenskej a Chile je 31. oktober po cyłym kraju oficielny swjaty džen.

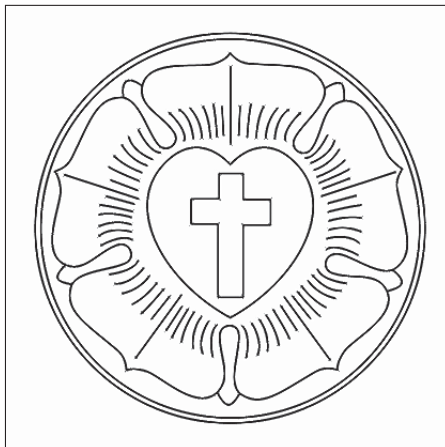
Halloween

Mjeno Halloween pochadža z jendželšćiny. „All Hallows' Eve“ woznamjenja wječor do swjedženja Wšěch swjatych. Lud sej powědaše, zo su na předwječoru Wšěch swjatych zemřete duše a druge duchy po puću. Tak so naložk halloweena wosebje w Irskej jako njeměrna nóc podobnje našim póstnicam abo chodojtypalenju swjećeše.

Zhromadnje z irskimi wupućowarjami je naložk halloweena w 19. lětstotku do Ameriki přišoł a so tam z wulkim swjedženjom stał. Tak chodža tam předrasćene džěči 31. oktobra nawječor dom wot domu a proša wo slódkosće. Štóž ničo njeda, dyrbi z tryskami ličić. „Trick or treat“ (trysk abo chłóšćenka) je hesło halloweena.

Tež w Němskej so naložk halloweena mjeztym haji. Do Łužicy je po přewróće přišoł a so tu spěšnje zadomił. Lěto a wjac předrasćenych džěči chodži 31. oktobra nawječor po prošenu. Samo w někotrych šulach so halloween hižo swjeći. Ludowědnicy su zahorjeni, dokelž wobkedžbujaja nastaje nowe naložka.

Zahoritosc za halloween pak wšitcy njedžela. Skeptikarjo měnja, zo so reforma-

Lutherowa róža – symbol za M. Luthera

ciski swjedžen přez to pozabudže. Widža džěči přez komercielny swět wohrožene a docyła je jim ameriska tradicija ze swojimi chodojtami, wampirami a njetopyrjami njesympatiska.

Kak z tym wobchadźamy?

Što pak činimy, hdyž džěči 31. oktobra nawječor pola nas zaklinkaja? Dajmy jim klinca a njewočinimy jim durje, dokelž nowy naložk zacpěwamy? Abo wočinimy jim durje a darimy jim slódkosće? Zo pak njebychu cyle na reformaciski swjedžen pozabyli, darimy jim snano Lutherowe placki abo Lutherowe poprjančki, kaž su wone nětko na předań (hlej www.lutherbonbon.de)?

Myslu sej, zo njetrjebamy halloween zatamać. Nawopak: Nowe naložki pohnuwaja nas k rozmyslowanju a rozestajenju.

Swjećenje kemšow a darjenje slódkosćow so njewuzamkujetej.

Přez halloween a zjawnu diskusiju swjeći so w cyrkwach wědomišo reformaciski swjedžen. Wuwiwaja so nowe ideje, kak na cyrke za reformaciju skedźbnic – tež z tym, zo so halloween tematizuje (na př. www.churchnight.de). Za Luthera wšak bě jasne, zo eksistuja chodojty a druge duchy. Kak my z tym wobchadźamy? Kotry woznam maja za nas na přikład póstnicy, hdyž předrasćeni zymu a duchy wuhnaja?

Nimo teho so tež w cyrkwi nowe naložki wuwijawaja. Kotra ewangelska wosada je na přikład před 20 lětami 11. nowembra swj. Měrcina z kemšemi, přechaom a slódnymi čajtami swjećiła?

Směmy tuž wćipni być, kak so woswećenje reformaciskeho swjedženja a halloweena wuwije. Je wšak tež na nami, kotry woznam 31. oktober za nas ma a kak džen doma abo we wosadze swjećimy.

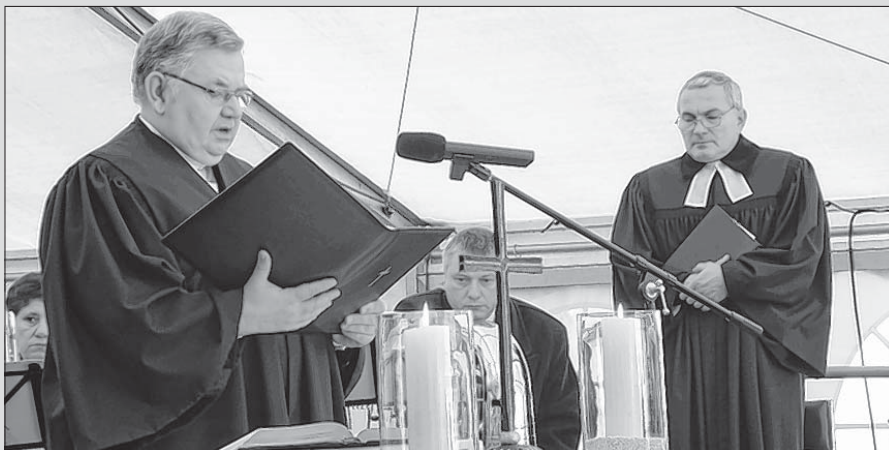
Jadwiga Malinkowa

Repro: archiw PB

Na dnju halloweena šerja duchy.

Swjedžen na Njepilic statoku

Swjedžen na Njepilic statoku w Rownom zahaji so njedzeli, 29. septembra, z derje wopytanymi dwurěčnymi kemšemi w swjedženskim stanje, kotrež wuhotowaštej zhromadnje sup. Jan Malink z Budyšina (naprawo) a predikant Manfred Hermaš z Rownoho. Slepjanske kantorki zaspěwachu kěrlušej a wosadni dujerjo kemše wobrubichu. Burske wiki a popołdński kulturny program při krasnym slóncnym wjedrje přez cyły džen mnohich hosći přiwabichu.

Foto: A. Kirschke

Měrcin Ledźbor z Budyšina †

Dnja 11. septembra zemře w Budyšinje wučer na wuměnk Měrcin Ledźbor. Wón narodži so 10. oktobra 1934 w Barće, hdžež tež wot 1941 do 1949 ludowu šulu wopyta. Po jeje wotzamknjenju nawukny powołanje mulerja. 1953 poda so na Serbski wučerski wustaw w Małym Wjelkowje. Po wuspěšnym wobstaću wučerskich pruwowanjow džěłaše na Serbskej polytechniskej wyšej šuli w Budyšinje. Wosebje rady podawaše tam šulerjam w A-rjadownjach serbsčinu a domiznowědu. W tutym času zasadźowaše so tež za to, zo by so ewangelskim džěćom serbska nabožina podała, štož so wot lěta 1964 na Michalskej farje přez fararja Pawoła Alberta tež sta.

1963 woženi so Měrcin Ledźbor z Katu rodź. Wjelic ze Skanec, kotraž džělaše jako

Měrcin Ledźbor

Foto: priv.

chorobna sotra. Tři džěći so jimaj narodźichu: 1964 džowka Marija, 1967 syn Jurij a 1975 syn Handrij. W lěće 1984 dyrbyeše so Měrcin Ledźbor wučerstwa wzdać a so dočasnje na wuměnk podać, dokelž jewjachu so pola njeho přez njespóznatu chorobu rěčne mylenja. Přebywaše wotnětka přewažnje w domje swójby na Liebknechtowej w Budyšinje, hdžež so mandželska a swójbni swěru wo njeho starachu.

Dwě serbskej hronje běštej Měrcinje Ledźborej wosebje wažnej. Přenje, „Spokojnosť ma stajnje doś“, bě wuzraz jeho skromneje powahi, kotraž njepytaše swojeje česće, ale so spokojnje do Božej wole poda w dobrych kaž w čěžkich časach. Druhe hesło, kotrež napisa pod swój samoručnje spisany žiwjenjoběh, běše znata Kilianowa namołwa „Serbja, zacho-

wajće swěru swojich wótcow rěč a wěru“. W tutym zmysle běše jemu wjeselo, zo móžachu jeho džěći a tež jenička wnučka serbsce z nim rěčeć. Z darniwej ruku podpěraše wón džělo Serbskeho ewangelskeho towarstwa a wudawanje Pomhaj Bóh. Wěriwu serbsku wutrobu sej wobchowa hač doposledka, hdyž žiwjenske mocy hladajcy popušćachu.

Srjedu, 18. septembra, rozžohnowachu so swójbni a znaći wot Měrcina Ledźbora. Pohrjebne swjatočnosće běchu w Tuchorskej cyrkwi, chowanje na Tuchorskim pohrjebnišću. Kemše běchu po přeću zemřětoho a swójby dwurěčne. Serbski superintendent předowaše na słowo z Lista na Filipiskich: „Tón, kiž je we was dobry skutk započal, jón tež dokonja hač do dnja Jezusa Chrystusa.“ Bóh započina swój dobry skutk w nas z porodom a z kříceńcu. W předowanju so na to pokaza, zo wostanu čłowjeska wěda, naše plany a skutki, dohož smy na zemi, hustodosć fragmentariske, njedokónčene a njedokonjane. Bóh pak chce wšitko dokonjeć a k dobremu kóncej wjesć, drje nic tu na zemi, ale w njebiesach. W tutym zmysle njech wotpočuje zemřety w Božim měrje hač do dnja Jezusa Chrystusa. *jm*

Dwójna wustajeńca wo zhubjenju domizny w Zhorjelcu

Pučowaca wustajeńca Maćicy Serbskeje a Serbskeho muzeja „Jan Kilian. Farar – kěrlušer – wupućowar“ je wot 1. septembra hač do 15. nowembra we wobłuku personalneje wustajeńcy Eberharda Pe-

tersa „Roztorhany kraj“ w Mikławšskej cyrkwi w Zhorjelcu widjeć. Bělkowski wumělc, kotryž so w swujich twórbach hižo došlo z problemom zhubjenja domizny w zwisku z wudobywanjom brunicy roze-

staja, bě temu wupućowarjow wědomje do swojeje prezentacije zapřijał.

Při wotewrjenju ekspozicije rysowaše Margit Kemppen, předsydkka Ewangelskeje kulturneje załožby Zhorjalc, to, štož mnozy we Łužicy nětko zaso bolostnje začuwaja: Brunica je žohnowanje a pokleće. Trjebamy milinu a wěste džělowe městna, zdobom niči so naša domizna a Boža stwórba, čerpi naša swójbna a wjesna zhromadnosť. To so wopytowarjej wustajeńcy znowa jasnje wuwědomi hladajo na zrudny zbytk něhdy rjaneho wołtarja z klětku wotbagrowaneje wsy Łučo. Symbol čím bóle boli: Kaž připadnje wotstajena, zabyta skutkuje při wołtarju zaměštnjena mólbna „Při rowje“ ze serbskej starušku, kotraž njemóže swojemu wosudej wučeknyć. Twórba nastaj w lěće 1978 pod začišćom ničenja Čelnoho, jako so tež Łučo doskónčnje zhubi. Tehdy zachowašće so jeničce wołtarjeje jako kulturnej pomnikaj a postajišće so tule w Zhorjelcu. Wustajeńca Eberharda Petersa chowa hišće dalšu hłuboku symboliku we sebi, kotruž wopytowar bohužel přeco njespóznaje, dokelž pobrachuja rozložowace teksty.

Serbska tematika pak so zajimcam přez Kilianowu wustajeńcu a wupožony informaciski material wo Serbach zblži. Tak skica so přiwšěm w najstaršej Zhorjelskej cyrkwi, kotruž tež wjele turistow wopytuje, dobra skladnosť, na naše serbske naležnosće skedźbnić. *Andrea Pawlikowa*

Foto: A. Pawlikowa

Wustajeńca wo fararju Kilianu w Zhorjelskej Mikławšskej cyrkwi, w pozadku klětkowy wołtar z wotbagrowaneho Łuča z twórbu Bělkowskeho wumělca Eberharda Petersa

Hanuš Härtel z Prahi †

Dnja 13. požnjenca je w Prazy knjez Hanuš Härtel w starobje 86 lět zemrěl. Jako Serb běše dołhi čas swojeho žiwjenja w Českej žiwy, ale kontakt k Łužicy njeje ženje zhubił. Jeho syn Hanuš – po mjenje kaž nan – pisa wo žiwjenju swojeho nana:

„Nan je so narodził 14. žnjenca 1927 w swójbje lěkarja w Drježdžanach. Jeho nan běše sej tam priwatnu chirurgisku kliniku založil. Džěl předchadnikow z nanoweje strony běše serbskeho pochada. Doma so němšce rěčeše. Tola zakladne znamosće wo Serbach su džěci wot wowki zhonili. Mój nan běše najstarši mjez pječ džěcim, kotrež rěkachu Hanuš, Luisa, Bohumír, Christian a Ekart. Christian je jak hólc při wobchadnym njezbožu wumrěl, tamni su hišće žiwi. Džěd je so tež za češćinu zajimował. Tak je swójbja husto po namjezných kónčinach połnocneje Českeje pućowala a w léće 1932 su sej we Wysokej Lipje drjewjany prózdniški domčk natwarili. Na kóncu wójny je so džěd – wosebje politiskich přičin dla – rozsudzil w Českej wostać a wšitko w Drježdžanach wopušćić. Tak je nětk skutkował jako wjesny praktiski lěkar a je tež po wójnje w Českej wostał.

Nan je so pječa hižo w starobje třoch lět za powołanje wučerja rozsudzil. K wěrje je džěci wosebje wowka wjedla. Po němškich šulach w Drježdžanach je nan w powójskim času abituru na gymnaziju w Děčínje zložil a so w léće 1948 na studij wučerstwa na Karlowu uniwersitu do Prahi podał. Tu zezna žiwjenje słowakskeje lutherskeje wosady při Michałskej cyrkwi a tež žiwjenje Serbow, studowacych a bydlacych w Praze. Bydleše w Serbskim seminaru, runje tak kaž jeho sotra a bratr. Skutkowaše w towarstwe Serbowka a staraše so wo Hórnikowu serbsku knihownju. W Praze je pola prof. Mikławša Krječmarja serbsce nawuknył, a to tak derje, zo móžeše teksty do serbsčiny přeložować.

Po zakónčenju studija w léće 1952 je wuwučował na šulach w połnocnej Českej (Chřibská, Česká Kamenice, Rumburk). To bě jemu wulke wjeselo, a je swoje džěto jara dokładnje a – po mojim měnjenju – derje wukonjał.

Dalši jeho zajim běše tworjace wuměłstwo. Je z nami po galerijach w Českej a tež Němskej pućował. Wjele wustajeńcow je w Rumburku organizował, mjez druhim tež serbskich wuměłcow. Je tež cyłe žiwjenje sam aktiwnje tworil. Jako awtodidakt je so na wjele wustajeńcach wobdžělił. Samostatnych wustajeńcow měješe 13, mjez druhim w léće 2011 w Budyškim Serbskim domje. Ženje njeje swoje wobrazy předawał a ani hriwnu njeje z nich zaslužil. Stajnje je swoje mólby kóždemu

darmotnje poskićil, zo bychu zajimcy pjenjezy druhim darili – za starownju diakonije w Krabčicach, za dom zbrašených w Praze a za dalše pomocne zarjadnišća a skutki. Přírodu molowaše stajnje nic jako chwalbu swojich kmanosćow, ale ke chwalbje rjaneje Božeje stwórby.

W léće 1959 je so nan woženil ze Zdenu Čejkec, ewangelskej wučerku a pěstowarku. Wot započatka bydleštaj w Chřibskéj.

Bórze narodži so džowka Madlena a dvě léće pozdžišo syn Pawoł, kotryž pak po někotrych dnjach zemrěl. Zaso po dvěmaj lětomaj narodžištaj so ja a mój bratr Handrij. Nan je z nami doma stajnje serbsce rěčał, maćerka česce. Smy potajkim wotrostli w zbožownej dwurěčnej domjacnosći. My džěci pak běchmy lěnje a smy jenož mało serbowali.

Za swojich šulerjow kaž tež kolegow-wučerjow a jich swójbje je nan organizował wjele wulětow do přírody českých srěních horinow, do galerijow a tež do Łužicy. To běše jemu wulke wjeselo. We Łužicy měješe přećelow z časa studija w Praze, kaž na příklad lěkarskeju mandželskeju Martu a Jana Cyžec, a tež w cyrkwinskih kruhach. Jara je sej wažil přećelstwo z Gerhardom Wirthom. Tón běše hdys a hdys sam abo ze swójbnyimi na wopyće pola nas doma. Za nas džěci běše to něšto wurjadne, slyšeć serbsku rěč tež wot druhich lidí. Wot „wuja Gerharda“ mam swoje přenje serbske spěwarske z jeho podpismom. W swojim času je so nan tež na přeložowanju ewangelija do serbsčiny wobdžělił. Rjanu knihu „Sćenje po swjatym Mateju“ w zelenej wobalce smy doma wšitcy dostali – nanowy eksemplar pak je połny čerwjonych korektur.

Na džěle ewangelskeje wosady we Warnočicach je so nan wosebje jako wuměnkár wobdžělił. Běše městopředsyda wosadneho předstejićerstwa. Wón je pomhał při kublanju konfirmadow a běše aktiwny při haženju počahow k partnerskej ewangelskej wosadze w němškim Johnsdorfje. Tehdy běše Warnočanska wosada (a tež Rumburk, tu je hižo dlěši čas „unija“) bjez fararja, tak zo je husto nan čitał předowanja a přeložował předowanja fararjow z Johnsdorfa a druhdže. Na tutym džěle měješe wulke wjeselo.

Jako nan a mać schorištaj, přečahnyštaj k nam džěcom do Prahi. Mać krótko po tym, w požnjencu lěta 2005, zemrěl. Nan so w nju hač do smjerće swěrnje staraše. Dalše lěta bydleše nan njedaloko wot nas. Smy

Hanuš Härtel

Foto: priw.

so tu a tam zetkawali a wón je so na wšitkich swójbnych swjedženjach wobdžělił. Kóžde hody běše pola swojich džěci. Kóždu njedzelu je so na wšitkich kemšach wobdžělił a tež bibliske hodžiny wopytował. W poslednim léće pak jemu chorosć a slabosć hižo njedowolištej sam bydlić a so sam wo sebje starać. Trjebaše trajnu lěkarsku pomoc. Sotry w Domje swj. Korle Boromejskeho su nam jara pomhali a so lubje a derje wo nana starali. Zetkawachmy so tam z nim – nic jenož my swójbni a přiwezni, tež wjele lidí z našeje wosady. W poslednim času njeběše jeho žiwjenje lochke. Měsacy trajnje ležeše a dyrbeše so na pomoc druhich spušćeć. Stajnje pak měješe před sobu poslednje słowa, kiž běše jemu přećel Gerhard w Třělanach prajił: „A budž džakowny!“ Tutu džakownosć je so prócował nam ze swojim žiwjenjom posrědkować.“

Tak daloko nastawk Hanuša Härtela jun. wo swojim njeboh nanje.

Wutoru, dnja 24. septembra, je so česko-bratrska ewangelska wosada Praha-Dějvice ze zemrětim rozžohnowala. Na nutnosći wobdžělichu so nimo přiweznych a wosadnych tež Serbja Hilža Bartakowa a bratraj Handrij a Měrcin Wirth. Z Němskeje bě tež přijěl knjez Gottfried Huth z Johnsdorfa, kotryž znaješe njeboćičkeho ze zhromadneho džěta mjez wosadomaj Warnočicy a Johnsdorf. Wosadny farar Petr Hudec zložil swoje předowanje na ewangelij po Mateju, 25. staw, w kotrymž dže wo prawe wužiwanje wot Boha spožčených talentow. Ewangelij čitaše Měrcin Wirth w serbskej rěči. Farar Hudec, kiž znaješe zemrěteho hižo z časa swojeho skutkowanja we Warnočicach, rozložil, kak bě so Hanuš Härtel wědomje wo prawe wužiwanje swojich talentow prócował, a to jako wučer, čestnohamtski sobudžělaćer we wosadze, wumělc, linguista a jako wěriwy čłowjek. Na kóždy wopyt fararja běše so dokładnje přihotował a rozmołwy skónčichu so stajnje z wažnymi prašenjemi křesćanskeje wěry. Při poslednim wopyće na prašenje, kak sej njebjeski Jerusalems předstaji, wotmołwi: Budže to tak rjane kaž krajina wokoło Chřibskéje w sewjerezapadneje Českej. Ale doda, zo su to džěćace mysle a zo budže žiwjenje po smjerći dospołnje a njeprědstajomnje hinaše.

Přejemy njeboh Hanušej Härtelje, zo wuhlada, štož je wěril. Njeh spi w Božim měrje.
H. Härtel / M. Wirth

Swójbne pućowanje a dworowy swjedžen we Wuježku

Što radosć rjeišu dawa hač dróhu pućowac? A to z lubymi přečelemi při překrasnym babylětnim, haj skerje lětnim slóncu.

Nimale 50 pućowarjow bě Krygarjec přeprósenju, na dworowy swjedžen do Wuježka pod Čornobohom přez Hromadnik a Čertowe wokno nůžkować, scěhowało. Z wjesolym posměwkom a towaršliwej bjesadu so puć spěšnje překroči. Mali pućowarjo, kiž běchu – kaž je to hižo z dobrej tradiciju – z wjetšinu, su při tym znajmjeńša dwójce telko kaž dorosćeni nůžkowali, wšako njejsu žanu skału a žane kamjenisko wuwostajili. Za čas přestawki džěci tež jenož skrótka poswačichu, dokelž bě Florian Kaulfürst wšelake hry za nje přihotował.

Hižo znazdala witachu nas zynki dudow Jaroslawa Pukača na krasnje wupyšeny Pawlikec/Dejkec statok, hdžež běchu lube hospozy za wšěch mučnych pućowarjow stódnou swačinu přihotowali.

Počasu pjelnješe so dwór z dalšimi hosći-

mi zbliska a zdaloka na nutrnosć a wječorny program. Z małym busom běchu so Krygarjegy wo transport tych postarali, kiž sami awto nimaja. Tak přijědže tójšto hosći z narańšich stron, kotrymž je hewak čežko so na tajkich zarjadowanjach wobdžělić. Wjesole witanje a bachtanje klinčeše po statoku.

Po nutrnosći superintendenta Jana Malinka zaspěwa chór Łužyca z Choćebuza na lóštne wasnje

Pućowanska přestawka při Čertowym myjadle

delnjoserbske a dalše słowjanske pěsnje, kiž někotrehožkuli wopytwarja do sobuspěwanja pohnuchu. Na to mějachu mali džiwadželnicy Kulowskeho towarstwa Bratrowstwo ze swojej bajkowej hru „Žiwa woda“ swój wulki wustup. Lóštne a z wjele fantaziju předstajichu nam stawiznu princa Luboměra, kotryž na zbožo tola hišće w poslednim wokomiku bratra wuswobodzi, nana wuhoji a prawu princesnu namaka.

Počasu směrki padachu a přenje hwězdy započachu so frinkolić. Při swěčkach a dobrej wječeri so wjesoly swójbny swjedžen ke kóncej chileše.

Połna začišćow a džakowna za ekumenisku serbsko-němsku zhromadnosć, kiž bě ludzi z cyłteje Łužicy hromadže wjedła, so na puć domoj podach. Krygarjec swójbje a wšěm jeje mnohim pomocnikam chcyła so wutrobnje džakować za wšu prócu a lubosć, z kotrejž su tuťon swjedžen přihotowali. Wjeselu so hižo na klětuši jubilejny 10. dworowy swjedžen we Wuježku.

Lubina Malinkowa

Chór Łužyca z Choćebuza zanjese delnjoserbske a dalše słowjanske pěsnje. Foće: M. Wirth

Ze zabyća wutorhnjeny

Mi so zda, zo bě to nalěto 1962 było. Ja šće tehdy swoje nachwilne džětowe městno na Serbskej superintendenturje w Njeswaćidle mějach. Chwatach runje na busowe zastanišćo, kotrež běše před Säuberlichec korčmu – abo mojedla tež před časniskarskim wobchodžikom Dona Černjakowa na tamnym boku dróhi. Chcych džě do směra na Rakecy.

Ducy widžach, zo wot Holešowa młody muž a jeho žena z kolesomaj jědžeštaj. Kóždy z njeju měješe přědku w korbiku džěćatko sedžo. Zawěsće chcyštaj do Koslowa, zwotkel młoda žena pochadžeše. Ja wšak wobeju derje znajach. Wonaj njeběštaj so na mnje dohladałoj, štož bě mi

tež někak lubo było. Nochcych, zo buch nastajnosći na swoju zašłosć dopominany, na swoje prjedawše džěto w redakciji stareho serbskeho džěnika a na wšo to, štož běchu mi tamne štyri lěta naposledk wunjesle.

Hakle nětko, po wjace hač połsta lětach, z wozjewjenjow zhonich a kombinowach, wo kotreho hólčka w korbiku je so tehdy tam w Njeswaćidle jednało – mjenujcy wo Pětra Wjeńku, najstaršeho syna mojeju něhdyšeju kolegow z redakcije Noweje doby.

Pod titlom „Wjelki jědu“ je Timo Meškank literarne zawostajenstwo tehole młodeho, bohužel tak zahe zemrěteho Radworčana wudał. Jako wo tutej nowostce či-

tach, bě mi jasne: Tule knihu dyrbiš na kóždy pad mjeć, wosebje tež tehodla, dokelž mam jeje wudawaćela za najkompetentišeho wědomostnika, štož njesfalšowane serbske powójnske stawizny nastupa.

Meškank je z tutym wudaćom nachwatał a do porjadka stajil, štož bě so młodemu Wjeńce w NDRskim času znjemóžniło, jeniće tehodla, dokelž njebě so tón knježacej ideologii podwolil a won do swěta chcył. Wudawaćel je z tym Pětrej Wjeńce hódny pomnik stajil. „Žiwjenski wosud Pětra Wjeńki“ (str. 199–220), kaž jón Timo Meškank na kóncu knihi rysuje, je mje nimoměry jimał. Tute strony sym so wě hnydom jako přenje čitał. Nětk pak trjebam woprawdže wěsty wotstawk a potom dam so do čitanja Wjeńkowych powědančkow a skicow.

Hinc Šolta

Zetkawanski dzeń w pólskim Jaworu

Dwójce wopytach hižo městačko Jawor w Pólskej, njedaloko města Legnica. Wobhladach sej tam cyle wosebitu cyrkwe – ewangelsku, z drjewa tykowanu. Natwari so po Westfalskim měrje 1648 w lětomaj 1654/55. W tutym času bě Šleska habsburgska a z tym katolska. Němskim protestantom dowoli kejžor natwarić tři cyrkwe, a to w Jaworu, w Głogowje a w Świdnicy. Tute cyrkwe – tak mjenowane Měrowe cyrkwe – dyrbjachu so zwonka měščanskeje murje natwarić, a to jenož z drjewa, hlíny, pěska a słomy. Nastachu cyrkwe, w kotrychž měješe wjac hač 5 000 ludźi město. Głogowska cyrkwe so we 18. lětstotku wotpali a jeje replika 1945. Dwě potajkim hišće stejitej a stej zapísanej w UNESCO-lisčinje swětowego kulturneho herbstwa.

Sobotu, 21. septembra, Jawor znowa wopytach. Wobdžělich so pod nawodom něhdyšeho superintendenta R. Pappajia z druhimi Budyskimi wěriwymi ewangelskeje Pětrowskeje wosady na zetkawanskim dnju wosadow z diecezy Wrocław a ze šleskeje Hornjeje Łužicy.

Wulkotnje, zo je so tutón dzeń hižo z tradiciju stał. Wotměwa so kóždy lěto wotměnjeje pak w jednym pak w druhim kraju. Čitarjo Pomhaj Bóh ze Slepoho, z Wajerec abo Łaza wo tym zawěsće wědza.

Něhdže 400 wěriwych z wobeju krajow

bě na zetkawanski dzeń přijěto. Biskop Bogusz z Wrocławja, generalny superintendent Herche ze Zhorjelca a fararjo ze wšelakich wosadow Němskeje a Pólskeje swjećachu zhromadnje z wěriwymi dwurěčne kemše.

Přizamkny so wobjed w bliskim gymnaziju. Po tym bě kopańca připowědžena, a to hra mjez młodzinu krajow a hra mjez fararjami. Wobě hrě dobychu Polacy.

W małym měščanskim dźiwadle wotmě so na zažnym popołdnu podijowa diskusija, w kotrež džeše wo wuměnu nazhonjenow zetkanjow a jednotliwych inicia-

tiwow we wosadach samych. Diskutowaše so tež wo tym, kak hodźala so młodžina za tajke zetkanja zahorić.

Zetkanje pólskich a němskich ewangelskich wěriwych zakonči so z koncertom, na kotrymž wustupištej mjez druhim cyrkwinskej chóraj wosadow Wrocław a Karpacz.

Hnujace za mnje běchu wosebje dwurěčne kemše a rozprawy wo prócowanjach žiweho wosadneho zetkanja mjez Pólskej a Němskej kaž tež wo angažemenće jednotliwcow we wosadach. Bohu budž džak!

Gabriela Gruhlowa

Kemše w Jaworskim Božim domje

Foto: M. Kašpor

Wobnowjeja Łazowsku faru

Po saněrowanju Łazowskeje cyrkwe 2007 a čětownje 2012 přizamkny so nětko wobnowjenje fary. Wot lěta 2005, jako so farar Meister na wuměnk poda, steješe dom prózdny. Hižo za jeho čas běchu so nowe wokna zatwarili. 2011 a 2012 slědowaše saněrowanje třěchi a fasady. Lětsa nětko bě za 26 000 eurow nutřkowne wobnowjenje delnjeho poschoda na rjedže. Tam nastachu nowe sanitarne připrawy a kładžechu so nowe rowy za tepjenje. Kaž hižo 2007 a 2012 džeła wosadna rada zaso z nazhonitymi domjacymi firmami hromadže. Za twarske planowanje zamołwity je znowa Budyski běrow Terezy Bejmakoweje a Thomasa Skrzypczaka.

Wot septembra so delni poschod hižo zaso wužiwa. Wotměwaja so tu pačerska wučba, zetkanja žónskeho kruha kaž tež zwučowanja cyrkwinskeho chóra a dujerskeje skupiny Drěwcy. „Chcemy pak tež hišće bydlenje w hornim poschodže saněrować“, tak Günter Wjenk. Nowa farska swójba ma dobre bydlenke wuměnenja dóstać, wšako ma tu za něšto lět zaso farar začahnyć. Tak rěka w dojednanju z lěta 2007 wo zwjazanju Łaza a Delnjeho Wujězda do jedneje wosady. Hdyž nětčiši Wujězdzanski farar Matthias Gnüchtel

Foto: A. Kirschke

Łazowska fara – wonkownje hižo wobnowjena, nutřka hišće džeła čakaja.

(58) na wuměnk póndže, přińdže nowy farar do Łaza.

K Łazowskej wosadze słuša džensa 700 a k Delnjowujězdzanskej 500 křesćanow. Wobě tworitej farski zwjazk Łaz/Delni Wujězd. Posledni farar we Łazu bě wot 1977 do 2005 Reinhard Meister. Po jeho wotchadže přewza farar Matthias Gnüchtel wakancu a wot 2007 je wón farar za Łaz a Delni Wujězd.

Chronika ewangelskich duchownych we Łazu je dołha a njedospołna. Znataj serbskaj fararjej běštaj Handrij Zejler wot 1835 do 1872 a Jurij Malink wot 1920 do 1938.

Andreas Kirschke

Z předsydstwa Serbskeho ewangelskeho towarstwa

Srjedu, 4. septembra, schadźowaše so w Budyšnje předsydstwo Serbskeho ewangelskeho towarstwa. K temu běchu tež zastupjerjo Bjesadow přeprošeni. Po lětušej džěłarničce Bjesadow w Bukecach wuradźowachmy wo dalšich předewzačach. Tak so dojednachmy, za sobotu, 8. februara 2014, w Rakecach dalšu džěłarničku přihotować. Za to běše nam tež Domowinska župa Budyšin swoju podpěru poskičila.

Wot biskopa Ewangelsko-lutherskeje krajneje cyrkwe Sakskeje, Jochena Bohla, je list dóšoť z přeprošenjom na Křesćanske zetkawanske dny, kotrež wotměja so wot 4. do 6. julija 2014 w pólskim Wrocławju. Ewangelske towarstwo chce za to informaciske stejišćo přihotować a prócuje so tež wo serbski chór, kiž by tam wustupić móht, kaž tež wo małe serbske koparske mustwo.

Dopřihotowa so tež lětuša sobustawska zhromadźizna, kotraž wotměje so reformaciski dzeń w Njeswačidle. Tam chcemy wo dalšim džěle towarstwa porěčeć a z přednoškom a při rowje na pohrjebnišću spominać na zastužbneho bywšeho wosadneho fararja Jurja Jakuba, kotryž je před sto lěta zemřel.

M. Wirth

Powěsće

Bukecy. Z 18 nowačkami w 5. lětniku je Bukečanska ewangelska srjedźna šula nowe šulske lěto zahajila, kotraž je zdobom štwórté lěto jeje wobstaća. Na swjedźenskich kemšach we wosadnej cyrkwi přepoda wyši krajnocyrkwinski rada Burkart Pilz Bukečanskemu šulskemu towarstwu 150 000 eurow spěchowanskich srědkow wot Ewangelskeje šulskeje załožby. Na šuli wuknje tuchwilu 84 šulerjow wot 5. do 8. lětnika, kotrychž wuwučuje džewjeć wučerjow. Starši plaća na džěčo měsacnje 50 eurow šulskich pjenjěz.

Choćebuz. Delegacija člonow cyrkwinskeho wjednistwa a konsistorstwa EKBO wopyta na kóncu tyždjenja srjedź septembra Choćebuski cyrkwinski wokrjes. Zhromadnje z cyrkwinskimi předstejicerjemi ze šěsć wopytanych wosadow diskutowachu cyrkwinsky zastojnicy mjez druhim demografisku krizu, wliw brunicoweho hórnistwa na socialne a cyrkwinske žiwjenje kaž tež hajenje serbskeho kulturneho herbstwa.

Budyšin. Na kemšach njeźelu, 15. septembra, poswjećichu wobnowjene pišćece Budyšin-skeje cyrkwe.

Budyšin. Farar Christian Tiede je nowy nawoda Pětriskeje wosady w Budyšinje. 49lětny rodzeny Berlinjan je w Choćebuzu wotrostł a w Greifswaldze studował. Wot lěta 2004 skutkowaše jako duchowny w Jendźelskej. Farar Tiede je woženjeny a ma dvě dźowce. Na swjedźenskich kemšach njeźelu popołdnu, 15. septembra, w Pětriskej cyrkwi bu wón do swójeho noweho zastojnstwa zapokazany.

Bukecy. Bukečanska Bjesada je so 19. septembra zešla. Bjesadowarjo z Bukec a wokolnych wsow swjećachu krátku nutrnosć a přihotowachu serbsko-němske kemše, kotraž budu njeźelu, 13. oktobra, w 9.30 hodź. w Bukecach. Na tute kemše su wšitcy wutrobnje přeprošeni. Předować budže wosadny farar Thomas Haenchen.

Kumšicy. Na zeńdženju křesćanskeho kruha

mužow přednošowaše Trudla Malinkowa 19. septembra wo Janje Kilianu a serbskich wupućowarjach do Texasa. Kruhej, kotraž so prawidłownje w Kumšicach schadźuje, přisłuša něhdźe dwaceći muži z wokolnych wosadow.

Serbin. W texaskim Serbinje woswjećichu potomnicy serbskich wupućowarjow njeźelu, 22. septembra, swój 25. Wendish Fest.

Rakecy. Na Pawoľskej šuli so tuchwilu twari. Šulski dom Při winicy dóstanje nowu třěchu. W přichodnej kročeli ma w hornim poschodze nastać jědźernja, kotraž hodži so zdobom jako awla wužiwać. Za twarski čas wuknu šulerjo Pawoľskeje srjedźneje šule w rumnosćach zakładnje šule w Rakecach.

Zbožopřěća

Dnja 28. oktobra woswjeći knjeni **Hanka Tankowa** w Starych Hajnicach swoje 80. narodniny. Gratulujemy jubilarce wutrobnje a přejemy jej bohate Bože žohnowanje.

Spominamy

Před sto lětami, 15. oktobra 1913, narodži so farar **Měrcin Fulant** jako třeće a poslednje džěčo do swójbje mulerja w Koporcach. Nan bě Serb, mać z Freiberga pochadźaca Němka, w swójbje pak so serbsce rěčeše. Měrcin Fulant wopyta ludowu šulu w Bukecach a Krajnostawsku wyšu šulu w Budyšinje. Wot 1933 do 1939 studowaše teologiju w Lipsku, pjenježnje podpěraný wot Towarstwa pomocy za studowacych Serbow. Skutkowaše aktiwnje sobu w serbskim studentskim žiwjenju, mj. dr. bě předsyda hłowneje schadźowanki serbskeho studentstwa. W semesterskich prózdninach wobdźěli so dwójce na serbskim předarskim seminarje pola wyšeho fararja Gustawa Zarjenka w Chwaćicach. Po studiju dyrbyeše do wojakow. 1941 zmandželi so z Hanu-Ruth Mjerwic, młódšej dźowku Bukečanskeho fararja Gustawa Mjerwy. Po wójnje džětaše najprjedy pođra lěta jako hladar chorych w Bodelschwinghskich wustawach w Bethelu pola Bielefelda. Kónc lěta 1946 wróći so do Łužicy a sta so z fararjom we Łupoju. Wón bě posledni serbski a scyła posledni farar tuteje małeje wosady. 7. apryla 1985 wón we Łupoju zemře a bu na Tuchorskim pohrjebnišću w Budyšinje pochowany. T.M.

Přeprošujemy

W oktobru wysyła so ewangelske Nabožne słowo k dnjej w serbskim rozhłosu.

01.10. wutora

14.00 wosadne popołdne pola Kowarjec we Wuježku pola Wósporka (sup. Malink)

06.10. 19. njeźela po Swjatej Trojicy
10.00 kemše w Budyšinje w Michaľskej z kemšemi za džěći (sup. Malink)

09.10. srjeda

19.30 Rakečanska Bjesada w farskej bróžni w Rakecach

13.10. 20. njeźela po Swjatej Trojicy

09.30 dwurěčne kemše w Bukecach

(farar Haenchen)

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu

(farar Rummel)

17.10. štwórtk

18.30 Bukečanska Bjesada na farje w Bukecach

18.–20.10.2013

Serbski ewangelski kónc tyždjenja w Choľmje pola Niskeje

20.10. 21. njeźela po Swjatej Trojicy

09.00 kemše w Choľmje

(wikarka Malinkowa)

31.10. reformaciski swjedzeń

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)

14.00 hłowna zhromadźizna Serbskeho ewangelskeho towarstwa w Njeswaćidle

03.11. 23. njeźela po Swjatej Trojicy

10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michaľskej z kemšemi za džěći (sup. Malink)

06.11. srjeda

19.00 zhromadny wječork Hodźijskeje, Bukečanskeje a Rakečanskeje Bjesady w kantoraće w Hodźiju (z přednoškom A. Frencla)

09.11. sobota

14.30 wosadne popołdne w Bukecach

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)

Čiść: Lessingowa čišćernja, Kamjenc

Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625

Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67

BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiaražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.

Lětny abonement plaći 8 eurow.